

Köroğlu Destanında Kasapoğlu

Kasapoglu in the Koroglu Epic

Fuzuli Bayat*

Özet:

Türk destanlarında kasap ve kasaplık en az rastlanan konulardan biridir. Masal ve rivayetler ise kasap ve kasaplık konusunun geniş yer aldığı sözlü eserlerdir. Türk dünyasının önemli destanlarından biri olan Köroğlu Destanının hemen hemen bütün varyant ve versiyonlarında kasaplık konusu işlenmiş, destanın başkahramanlarından biri olan Ayvaz (değişik varyantlarda Avaz, Eyvaz, Övez vb.) “kasapoğlu” olarak ün kazanmıştır. Kasaplık, anlaşıldığı kadarıyla “kasapoğlu”nun asıl mesleği değildir. Kasapoğlu'nun asıl işi kasaplara etin hazır şekilde sunulmasını sağlamaktır. Köroğlu Destanı'nda Ayvaz'ın “kasapoğlu” olarak gösterilmesi büyük olasılıkla “yardımcı” kasaplık mesleğini yaptığını işaretler. Ancak bazı işaretlere bakılırsa Ayvaz daha eski mitolojik görüşlere göre kabilenin lider-aksakalı ve toplumsal et dağıtım görevlerini de üstlenmiş görünmektedir.

Anahtar kelimeler: Köroğlu, Destan, Kasapoğlu, Ayvaz.

Abstract:

Butchers and butchery is one of the most rarely encountered subjects in Turkish epics. On the other hand, accounts of butchers and butchery has a wide place in tales. However, the epic of Koroglu is an exception. Almost in all Koroglu versions the subject of butchery is mentioned: Ayvaz (with variants such as Avaz, Eyvaz, Övez etc.) who is one of the chief characters of the epic is known as “kasapoglu” (butcher's son). As we understand from the epic, butchery is not “kasapoğlu”'s main profession. Kasapoglu's profession is to provide meat made ready for butchers. The reason why Ayvas is referred as “kasapoglu” in the epic is most probably a reference to his occupation as an assistant to a butcher's occupation. But if we

---

* Prof. Dr. Fuzuli Bayat, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Bakü.
fuzulibayat@yahoo.com

consider some other textual evidence, it looks as though Ayvaz, in older mythologic stages, was the wise old man of the tribe who also distributed the meat for the tribe.

Key words: Köroğlu, Epic, Kasapoğlu, Ayvaz.

Türk milletinin sözlü tarihi niteliğinde olan destanlarımızda kasap ve kasaplık en az rastlanan konulardan biridir. Ancak masal ve rivayetlerimizde kasap ve kasaplık konusunun geniş yer aldığını söylemek mümkündür. Buna rağmen ister arkaik destanlarımızda ister klasik kahramanlık destanlarımızda fiziki güce dayalı kahraman tiplemesinde hayvan unsurlarının önemli rol oynadığı ve hayvan dünyasıyla insan toplumunun iç içe olduğu görülür. Özellikle at, koyun ve sığır çobanlığı yapan arkaik destan kahramanı doğayla ahenk içinde yaşamaktadır. Türk dünyasının en yaygın destanı olma özelliği taşıyan Köroğlu Destanının hemen hemen bütün varyant ve versiyonlarında kasaplık konusu işlenmiş, destanın başkahramanlarından biri olan Ayvaz (değişik varyantlarda Avaz, Eyvaz, Övez vb.) “kasapoğlu” olarak ün kazanmıştır.

Bütün bunlar konar-göçer Türk sözlü kültüründe kasaplığın önemli meslek olmasıyla bağlantılıdır. Nitekim İslamiyet’i kabul etmiş Türkler, fütüvvetnamelerden de görüldüğü kadarıyla kasaplığı önemli meslekler arasında zikretmişlerdir. Şöyle ki fütüvvetnamelerde Hz. İbrahim kasap, aşçı, ekmekçi, bakkal, tüccar, yapıcı gibi mesleklerin ilk kurucusu olarak bilinir.¹ Fütüvvetnamelere göre ki her mesleğin bir piri vardır, kasapların piri de Ebu’l Muhcin’dir.² Kasaplık zamanla loncalarda birleşmiş, bu mesleğin öğrenilmesi usta-çırak ilişkisine dayanmakla bir yıldan üç yıla kadar sürmüştür. Özel dükkânları olan ve burada et satmakla görevli kasap konusu Köroğlu Destanı’nın değişik varyant ve versiyonlarına da söz konusu olmuştur. O bakımdan kasaplık konusu sözlü kültürümüzün en büyük ürünü olan destanlarımıza girmiş, sosyal yapının göstericisi durumunda olsa da epik kural icabı farklı amaç ve konumda yapılanma sergilemiştir.

Kasapoğlu Ayvaz

Köroğlu Destanının sevilen genç kahramanlarında biri olan Ayvaz’ın kasapoğlu olması hem doğrudan hem de dolaylı yolla bütün varyant ve versiyonlarda korunmuştur.³ O bakımdan eski dünya görüşle, mitolojik inançlarla bağlantılı ve Köroğlu’nun yakın savaşçılarından biri olan Ayvaz, yapısal bir özellikle Köroğlu Destanının belki de en eski

¹ A. Torun, *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvetnameler Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 1998, s. 121.

² <http://www.akintarih.com/turkbilim/pirler.htm>

³ Bk. F. Bayat, *Köroğlu. Şamandan Aşığa, Alpten Erene*, Akçağ, Ankara 2003; F. Bayat, *Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı (Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi)*, Ötüken, İstanbul, 2009.

kahramanlarındandır. Kasap ve kasaplık en eski inançlarla bağı olup Türk masallarında (Anadolu, Azerbaycan, Özbek, Türkmen vb.) geniş yayılmıştır. Hatta bazı araştırmacılar kasabı Türk-Moğol sözlü geleneğinde en eski mitolojik kahraman olarak görürler.⁴ Zaten masallarda çoğu kez olumsuz tip olan kasap manevi değerlerde amansızlığı, kan dökücülüğü, zalimliği ile seçilir. Nitekim özellikle masalarda insanları kandırarak kuyuya salan ve onları şişmanlatıp kesen, insan eti satan bir varlık gibi gözüktür. Ancak bazı masalarda kahramana yardım eden, hatta ona yemek için para almadan et veren, tedbirli kasaplarla da rastlarız. Sözlü kültürümüzde kasaba bu ikili münasebetin temelinde eski görüşlerle yeni görüşlerin çaprazlaşması durur. Köroğlu Destanının bazı varyantlarında da kasap amansızlığı ile bilinir. Ancak destan epik bir enginlikle sözlü tarihimizi yaşattığından Ayvaz'ın kasapoğlu olması, kasaplığın Türk kültüründe nasıl bir meslek olması vs. gibi konular o kadar da geniş işlenmemiştir.

Kasap tipinin masal ve destanlara geçmeden mitolojik hikâyelerde anılması bu mesleğin eskilerden hayvan besleyen konar-göçer Türk kültüründe önemli yer tuttuğundan haber verir. Nitekim mitolojik tasavvurlarla bağlantılı olan kasap, Oğuz kabile bayramlarında et payının paylaşılmasında ve her kese toplumda tuttuğu yere göre et payı ayrılmasında önemli rol oynamıştır. Oğuzların toplumsal şölenlerinde dünya modeline uyumlu bir biçimde sığırı veya atı parçalara ayırmaları aslında Oğuzların insan, zaman ve dünya hakkındaki tasavvurları ile ilgilidir. İşte kasap ki bu hem de tayfa aksakalı idi kutsal et paylaşımının yönlendiricisi, dolayısıyla kültün yönetici mevkiinde bulunurdu. Kasap aksakalın başlıca görevi eti kabile üyeleri arasında mevkiine ve rolüne göre paylaştırmaktır. Ayvaz, zayıf bir ihtimalle ilkin çağlarda kabile birliklerinin aksakalı ve kasabı fonksiyonunu yerine getirmiştir. Nitekim destanın bütün varyant ve versiyonlarında Ayvazın kasapoğlu olması, etle bağlantılı ritüellerin merkezinde yer aldığını kanıtlayacak durumdadır. Doğrudur destanda Ayvaz değil, babası kasaptır. Ancak bazı öngörüler, insanları tanımak, uzak görenlik gibi imareler Ayvazı kutsal alemle alakalı olarak gösterir. Mesela, Ayvaz'ın onu Çenlibel'e götürmek için gelen çodar elbiseli Köroğlu'yu bir bakışta tanınması, babasının ise Köroğlu'ya kanması dikkat çekicidir. Köroğlu çodar giyiminde kendisini koyun alan gibi takdim ettiğinde ve koyunun parasını artıklaması ile verdikte Azvaz babası Alı kişiye şöyle der:

Qedem goyub herden-herden yerişler

Bu gılıgda çodar olmaz, hay olmaz.

Beş-beş verer, on beş, on beş bağışlar

---

⁴ Bk. E. M. Meletinskiy, "O Drevneyşim Tipe Geroya v Epose Tyurko-Mogolskih Narodov Sibirii", *Problemi Sravnitelnoy Filologii. Sbornik Statey*, Moskova-Leningrad 1964.

Bu gılıqda çodar olmaz, hay olmaz.

Mərd igidlər kimi yolları basan,

Tülək tərlan kimi bərələr pusan.

Bu ya Koroğludur, ya Dəli Hasan.

Bu qılıqda çodar olmaz, hay olmaz.⁵

Buradan görüldüğü gibi Ayvaz hem tavrı hem de karaktere göre insanların hangi meslek sahibi olduğunu kolaylıkla anlayabilir. Bu ise kasapoğlunun gizli alemle alakasından haber verir.

Ayvaz'ın mitolojik fonksiyonu tarihi olaylarla sesleştirdiğinden bu mitolojik tip ritüel karakterini kaybedip tarihi özellik kazanmıştır.

Özellikle destanın doğu versiyonunda (Özbek, Türkmen, Kazak, Karakalpak, Tacik) mitolojik unsurlar kasapoğlunun semantik yapısını belirlemiş olur. Hem de doğu versiyonunda Ayvaz'la ilgili birkaç destan (özellikle Özbek ve Türkmenlerde) mevcuttur. Hatta Türkmen varyantında Ayvaz (Avaz veya Övez) müstakil kahraman olup güçte ve akılda Köroğlu'dan geri kalmayan, bazen Köroğlu'ya karşı çıkan, bazen onunla beraber mücadele veren, mitolojik mekanlarda maceraları ile seçilen kahramandır. Ayvaz karakterinin geniş yayıldığı doğu versiyonunda mitolojik alem, peri kızı gibi unsurlar dikkat çeker. Ayvaz'ın yiğitliklerini konu alan Özbeklerin "Gündüz və Yulduz" Destanı mitolojik unsurlarının bolluğu ile farklılaşır. Bu destanda Ayvaz'ın karşılaştığı zorluklar, öteki alemin varlıkları kasapoğlunun sihri gücünden haber verir. Nitekim "Gündüz və Yulduz" Destanı'nda Ayvaz ünü bütün aleme yayılmış güzel peri kızının peşinde Kuhu Kaf'a gider. Bu mitolojik alemde kahramanın gösterdiği şecaatler onun fiziki güçle sihir gücü birleştirdiğini kanıtlar durumdadır. Ancak burada şunu da demek lazımdır ki hem Türkmen hem de Özbek varyantlarında sadece olarak kasapoğlu Ayvaz değil, destanın diğer kahramanları da mesela Köroğlu, Hasan vb. Kuhu Kaf'a peri kızı getirmek için giderler. Ayvaz, Kuhu Kaf'a ulaşmak için 130 nehir geçip, gökte sihirli şarap içmeli, 490 dağ aşp, 360 derya geçmelidir.⁶ Bu rakamlar eski inançlarla bağlantılı olsa da destanda hiperbolik element gibi kahramanın ne gibi zorluklarla karşı karşıya kaldığını ve mitolojik alemin ulaşılmazlığını göstermeğe hizmet eder. Mitolojik alem kahramandan sadece fiziki güç değil aynı zamanda sihir gücü talep eder. Kasapoğlu Ayvaz Kuhu Kaf'ta sihri güce de baş vurmalı olur.

⁵ *Koroğlu (Tehmasib Nüshası)*, Bakü 1956, s. 111-112.

⁶ Bk. A. Bekmuradov, *Göroğlunun İzleri*, Aşkabat 1988.

Tarihî olaylar ve kasapların isyanı

Köroğlu Destanının Azerbaycan varyantında bazı istisnalar vardır ki, bu da destanın şekillendiği dönemde sosyal yapını, toplumun et ihtiyacını öğrenmekte önemli bilgiler sunar. Nitekim tarihçi Hasan Bey Rumlu'ya göre Azerbaycan'da Celaliler isyanının başlamasına esas sebeplerden biri de Tebriz'de baş vermiş et kıtlığıdır. Herhâlde et kıtlığının büyük bir harekât başlatacak kadar önemli olması tarihçinin gözünden kaçmamıştır. Bu tarihî olay İsgender Bey Münşi'nin vermiş olduğu bilgilerle de onaylanır. Her iki tarihçinin verdikleri bilgiye göre Tebriz isyanının esas iştirakçileri kasaplar olmuştur.⁷ Köroğlu Destanının Azerbaycan, Özbek, Türkmen, Tacik varyantlarında da et kıtlığına işaret edecek yerler vardır. Mesela, Azerbaycan varyantında kasap Alı onunla pazarlık yapmak isteyen Köroğlu'na şöyle der: "Vallah, indi koyun qismi bir az bahadır."⁸ Destanın başka kolunda da et kıtlığı problemi ile karşı karşıya kalırız. Bütün bunlar destanda tarihçilerin de hakkında bilgi verdikleri meşhur et kıtlığı probleminin öne çıktığını gösterir. Tarihi vesikalara dayanarak 1571-1573 yıllar Tebriz et ayaklanmasının başçılarından birinin adının Ayvaz (Eyvaz) olduğunu tespit etmek mümkündür. Tebriz isyanının diğer bir lideri de Pehlivan Yarı isimli biri idi.⁹ Tebriz isyanında tarihi kaynaklara göre kasaplar önemli rol oynamış, hatta isyan başçılarından biri olan Ayvaz kasap olmuştur.

Ayvaz'ı (Eyvaz'ı) Celaliler ayaklanmasının liderlerinden biri hesap eden M. Tehmasib'e göre Tebriz et kıtlığı sonucunda baş veren isyanda onun önderliği dönemin tarihçileri tarafından da tasdik edilir. O bakımdan Köroğlu Destanı'nın şekillenmesinde Celaliler isyanının liderlerinden biri olan Ayvaz hakkında halkın arasında yaşayan rivayetlerden, hatıralardan, maceralardan yararlanılmıştır. Belki de Hasan Bey Rumlu'nun Pehlivan Ayvaz adlandırdığı bu adam aslında ele kasap veya kasapoğlu imiş. Tebriz darğası Allahkulu Bey Ustaçlıya, onunla birleşen eşrefe, ruhanilere, sonuç itibarı ile şahın kendisine karşı isyan çıkaran ve şehri iki yıla yakın kontrolde tutan halk kahramanı Ayvaz epikleşerek destanda Köroğlu'nun en yakın silah arkadaşı olan Eyvaz tipine çevrilmiştir.¹⁰

Et kıtlığına işaret eden yerler destanın Azerbaycan varyantında birkaç yerde tekrarlanır. "Eyvaz'ın Çenlibele Getirilmeyi" kolunda kasap Alı'nın koyun almak isteyen Köroğlu'ya et kıtlığından şikayet etmesi, "Kars Seferi"nde de et dükkânının önünde yaranan

⁷ Bk. İ. P. Petruşevskiy, "Vostanie Remeslennikov i Gorodskoy Bednatı v Tebrize v 1571-1573 gg.", *Sbornik Statey po İstori Azerbaydjana*, vıp. 1, Baku 1949, s. 223.

⁸ *Koroğlu (Tehmasib Nüşası)*, s. 111-112.

⁹ İ. P. Petruşevskiy, *Vostanie Remeslennikov*, s. 221.

¹⁰ M. H. Tehmasib, *Azerbaycan Halk Dastanları Orta Esrler*. Bakü 1972, s. 133.

basabastan (gördü ki yahşı et var amma yaman basabasdı.) konuşulur. Bütün bunlar tarihi Tebriz et isyanının Azerbaycan varyantına etkisinden haber verir.

Et kıtlığı tam şekilde gözükme de Köroğlu Antep Rivayeti Nüshasında kahraman Kürt kıyafetinde Ayvaz'ın babası kasap başına satmak için dört yüz sürü koyun getirdiğini söyler.¹¹

Başbakanlık Arşiv Belgeleri arasında Köroğlu, Kiziroğlu, Demirçioğlu, Mahmut Bezirgan, Kasap İsa (İsa Balı), İvaz (Ayvaz), Hasan, Sefer, Yusuf adlı Köroğlu Destanı'nda isimleri geçen kahramanların adlarını tespit eden P. N. Boratav, “destan kahramanlarının muhayyel şahsiyetler değil, Celalî eşkiyaları olduğu”¹² üzerinde durur ve özetle Köroğlu'nu ve keleşlerini bu isyanda iştirak etmiş tarihî şahsiyetler olarak gösterir. Burada dikkati çeken bir mesele de yalnız Ayvaz'ın değil, İsa balının da kasap olmasıdır. Görünür destanın şekillenmesinde kasaplık mesleğinin önemli rolü epik destan kahramanları içinde “kasapoğlu” unvanının sağlanması ile de onaylanmış olur.

Arşiv vesikalarına dayanarak Ayvaz karakterinin tarihi prototipini ihya etmek mümkün olsa da aslında Ayvaz geniş alanda yayılan Köroğlu Destanı'nda mitolojik ve epik özelliğini koruyabilmiştir. Her ne kadar Ayvaz doğu versiyonunda müstakil destan kahramanıysa da yine de o kasapoğludur ve birleştirici tarafı ile batı versiyonundan farklılık arz etmiyor. Azerbaycan varyantında Ayvazla bağlı alahidde destan olmasa da onunla ilgili birkaç kol vardır. Mesela, “Ayvaz'ın Çenlibel'e Getirilmesi”, “Durna Teli”, Köroğlu'nun Kars Seferi” vs.

Kasapoğlu Ayvaz'ın doğu ve batı versiyonunda bir birleştirici özelliği de onun zahiri güzelliğidir. Özellikle destanın Azerbaycan varyantında aşık Ayvaz'ın sözle üz defa tasvirini çizer. Birincide Ayvaz'ı bir mecliste Aşık Cünun görür: “Aşık Cünun bakdı ki meclisin lap başından bir oğlan durdu ayağa, bir oğlan durdu ki heç Yusif onun eline su da dökmeye layik deyil. Bu ele bir oğlandı ki boy, buhun, kaş, göz, ele bil ki küdretin kalemi ile çekilmiş bir şekildi durub.”¹³ İkinci tasviri Aşık Cünun Köroğlu'nun önünde kendisi çizmiş olur:

Eyri kılınca belinde,

Tarifi merdler dilinde

O Teke-Türkman elinde

*Kassaboğlu Eyvaz gördüm.*¹⁴

¹¹ H. Bayaz, *Köroğlu Antep Rivayeti*, Karacan yayınları, İstanbul 1981, s. 44.

¹² P. N. Boratav, “Köroğlu Kimdir”, s. 240.

¹³ *Köroğlu (Tehmasib Nüshası)*, s. 104-105.

¹⁴ *Köroğlu (Tehmasib Nüshası)*, s. 108.

Üçüncüsünde Köroğlu kendisi Ayvaz'ı görür ve bu defaki tasvir ilk iki tasviri daha da netleştirmiş olur: “Koroğlu baxdı ki, sürünün o biri başından bir oğlan gelir. Cünun bir demişdisə, bu beşdi. Elə doğrudan da Nigara yaraşası oğludur.”¹⁵ Köroğlu Antep Rivayeti Nüshasında Ayvaz Üsküdarlı kasap başının oğludur. Ayvaz'ın tasvirini baccacı şöyle verir: “Bu almadan kat kat daha güzel bir genç var ki adına Ayvaz derler. Gendi Üskidar'da, kasap başının oğlu. Bu gördüğün almanın pempe kırmızısı yanağının ortasında, beyaz kısmı cemalında.”¹⁶

Azerbaycan varyantlarında Ayvaz bütün hâllerde kasapoğlu adını alır. Mesela, Azerbaycan varyantının en eski yazma nüshası olan Paris Nüshasında Ayvaz hatta kasap sıfatı ile anılır:

*Sevdi könlüm yene bir kaşı kaman oğlanı,
Beli ince, lebi gönçe, bir güli-hendani.
Hublara can veriben oldu munun kurbanı,
Yoxdu bir böyle gözəl gezsən eger dünyanı
Adı Eyvazxan ola, hemt behiştin çemeni
Seneti kassab ola, özü ki gövherkanı.*¹⁷

Köroğlu da Ayvaz'a kendini takdim ettikde ona kasapoğlu diye müracet eder:

*Gardı Çenlibelin başı
Varag a kassabın oğlu
Gel gedek düşmana garşı
Durag a kassabın oğlu.
Çok oldum davada, doyda
İgid görmedim sen soyda
El ver burada senen soyda
Varag a kasabın oğlu.*¹⁸

Ayvaz'ın kasap veya kasapoğlu olması Türkmen varyantında özellikle belirlenir. Türkmenlerde ayrıca destan olan “Övezin Getirilişi”nde kendini “Menin aslım Türkmen bolar” diye tanıtan Köroğlu:

*Seni diyip geldim Çandibilinden
Desmayası halal gassap isterin
Aslım beyan etsem Türkmen ilinden*

¹⁵ Köroğlu (Tehmasib Nüshası), s. 110.

¹⁶ H. Bayaz, Köroğlu Antep Rivayeti, s. 41.

¹⁷ Köroğlu (Paris Nüshası), Bakü 1997, s. 21.

¹⁸ Köroğlu (Tehmasib Nüshası), s. 114.

*Desmayası halal gassap isterin.*¹⁹

(Seni deyip geldim Çandibil'inden

Varlığı bol, helal kasap isterim

Aslım beyan etsem Türkmen ilinden

Varlığı bol, helal kasap isterim)

Ancak Köroğlu Destanı'nın bazı Anadolu nüshalarında Ayvaz'ın Ermeni asıllı bir kasabın oğlu olduğu vurgulanır. Nitekim Behcet Mahir varyantında Ayvaz, Ermeni kasap Antik'in oğludur.²⁰ Ü. Kaftancıoğlu varyantında da Ayvaz İstanbul Ermeni kasabın oğludur. Buna rağmen Anadolu Köroğlu şiirlerinde Ayvaz kendini Teke-Türkmen olarak tanıtır, tıpkı destanın Türkmen, Özbek (mesela, Köroğlu'nun Özbek varyantında Ayvaz (Övez) der: "Men Türkmanmen aytgan sözüm bir bolar"),²¹ Kazak, Karakalpak, Azerbaycan ve Anadolu varyantlarında olduğu gibi:

Ben bir Türkmen idim geldim yabandan

*Haberni aldım ben bir çobandan.*²²

Destana sonradan yamanmış bu Ermenilik kurgusu Osmanlı imparatorluğunda sermaye getiren kazançlı mesleklerin Ermeni ve Yahudi cemaatinin elinde toplanmasının epik gelenekte sosyal izleridir. Ancak destancı şuuraltında Ayvaz'ın da diğer kahramanlar gibi Teke-Türkman olduğunu unutmamıştır.

Güçte ve tedbirde Köroğlu'dan geri kalmayan Ayvaz, konumu bakımından da Köroğlu'nun mücadele arkadaşları arasında seçilir. Hatta Köroğlu zor anlarda ilk olarak Ayvaz'ı hatırlar:

Sinəm odlandı köz kimi,

Miskin olarmı biz kimi.

Dada yetə Eyvaz kimi,

*Dəlim, ay mədəd ay mədəd.*²³

Köroğlu Destanı'nın hem doğu hem de batı versiyonunda Ayvaz güç, akıl ve tedbirde Köroğlu yiğitlerinden üstün olarak tasvir edilir. Azerbaycan varyantında Köroğlu'nun en güçlü düşmanı olan ve Köroğlu'nun dahi yenemediği Arap Reyhan'ı alt eder "Sözünü

¹⁹ Göroğlu. *Türkmen Halk Destanı*, hzl. A. Nurmemmed, C. 1, Ankara 1996, s. 172.

²⁰ *Köroğlu Destanı* (Anlatan B. Mahir, der. M. Kaplan, M. Akalın, M. Bali), Ankara 1973, s. 48.

²¹ Ergaş Cumanbulbul oğlu, T. 1, Taşkent 1971, s. 317.

²² C. Öztelli, *Üç Kahraman Şair Köroğlu, Dadaloğlu, Kuloğlu*, Ankara 1974, s. 84.

²³ *Koroğlu (Tehmasib Nüshası)*, s. 258

kurtarıp kızmış ner kimi özünü atdı Arap Reyhan'ın üstüne. Ele birinci hamlede Arap Reyhan'ı vurup serdi yere.”²⁴

Sonuç

Geleneksel meslekler içinde usta-çırak ilişkisine dayanan kasaplık uzun yıllar toplumun en aslî besin kaynaklarından olan etin üretilmesinde hayvanın kesimi, derisinin yüzülmesi, etinin satılması gibi işlemleri tek başına yerine getiren meslek olmuştur. Daha eski çağlarda kabilenin lider-aksakalı aynı zamanda kasap olmuş, et kesimin ve paylaşım ritüelini yerine getirmekle birlik beraberliği ve kabile içindeki sosyal statüyü oluşturmuştur. Orta çağda kasap dükkânları toplumsal yaşamın birleştirici noktası durumunda olmuş, Köroğlu Destanı'nın özellikle Batı versiyonunda et kıtlığı problemine bu yüzden değinilmiştir. Kasaplık, anlaşıldığı kadarıyla “kasapoğlu”nun ikincil mesleği olup, kaspoğlu aslen kasaplara etin hazır şekilde sunulmasını sağlamakla görevli olmuştur. İkinci derece kasaplar, asıl kasapların satması için etleri hazırlayan kişilerdir. Köroğlu Destanı'nda Ayvaz'ın “kasapoğlu” olarak gösterilmesi büyük olasılıkla ikincil kasaplık mesleğinin temsilcisi olduğuna işaretir. Ancak bazı işaretlere bakılırsa Ayvaz daha eski mitolojik görüşlerle sesleşen bir varlık gibi kabilenin lider-aksakalı ve toplumsal et dağıtım görevlerini de üstlenmiş gözükür.

Kaynaklar

Bayat, F., Köroğlu, *Şamandan Âşığa, Alpten Erene*, Akçağ, Ankara 2003

Bayat, F., *Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı (Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi)*, Ötüken, İstanbul 2009

Bekmuradov, A., *Göroğlunun Izları*, Türmenistan, Aşkabat 1988

Boratav, P. N., “Köroğlu Kimdir”, *Folklor ve Edebiyat (1982) II*, İstanbul 1983

Ergaş Cumanbulbul oğlu, T.1, EA Uz.SSR, Taşkent 1971

Göroğlu, Türkmen Halk Destanı, hzl. A. Nurmammed, C. 1, Ahmet Yesevi Yardım Vakfı, Ankara 1996

<http://www.akintarih.com/turkbilim/pirler.htm>

Koroğlu (Paris Nüshası), Ozan, Bakü 1997

Koroğlu (Tehmasib Nüshası), EA Neşriyatı, Bakü 1956

Köroğlu Destanı (Anlatan B. Mahir, der. M. Kaplan, M. Akalın, M. Bali), Akçağ, Ankara 1973

---

²⁴ *Koroğlu (Tehmasib Nüshası)*, s. 281

Meletinskiy, E. M., “O Drevneyşim Tipe Geroya v Epose Tyurko-Mongolskih Narodov Sibirii”, *Problemi Sravnitelnoy Filologii, Sbornik Statey*, Nauka, Moskova-Leningrad 1964

Öztelli, C., *Üç Kahraman Şair - Köroğlu, Dadaloğlu, Kuloğlu*, Ankara 1974

Petruşevskiy, İ.P., “Vostanie Remeslennikov i Gorodskoy Bednatı v Tebrize v 1571-1573 gg.”, *Sbornik Statey po İstori Azerbaydjana*, vıp.1, AN Az.SSR, Bakü 1949

Tehmasib, M. H., *Azerbaycan Halk Dastanları*, Orta Esrlər. Elm, Bakü 1972

Torun, A., *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvetnameler Üzerine Bir İnceleme*, Akçağ, Ankara 1998.